

VORSTTREK OVER DE VIJFHOEK BIJ DIEMEN IN JANUARI EN FEBRUARI 1985

Fred Vogelzang

De afgelopen winter verdiende het predikaat streng. Ons land kreeg te maken met twee vorstperiodes, globaal van 3 tot en met 21 januari en van 5 tot en met 22 februari. Deze zorgden ervoor, dat het IJsselmeer en vrijwel alle binnenwateren met ijs werden bedekt. Tijdens het begin van de eerste vorstperiode viel er ook een dik pak sneeuw, zodat veel vogels het hier voor gezien hielden en naar het zuiden tot westen wegtrokken.

Op de Vijfhoek werd in de maanden januari en februari 1985 in totaal ruim 80 uur geteld door één of meer personen. In tabel 1 staat een overzicht van de getelde minuten per week over de standaardweken 1 tot en met 8 (1/1/85 tot en met 25/2/85), verdeeld over de perioden vroege ochtend, late ochtend, dag en avond. Exclusief meeuwen telden we 18 056 vogels verdeeld over 58 soorten.

OVERZICHT

Tijdens de avondtellingen op 4 en 5 januari, het begin van de eerste vorstperiode, werd een grootse aftocht naar het zuiden tot westen vastgesteld. Ter illustratie enkele totalen van deze twee dagen: Aalscholver 231, Knobbelswaan 94, Bergeend 102, Smient 1113, Wilde Eend 273, Slobeend 70, Grote Zaagbek 79 en Wulp 330. Leuke soorten waren onder andere Kempphaan (naar noord, dus die begreep het niet zo goed), 2 Scholeksters en een Rosse Grutto in een groep Wulpen. Kieviten werden in het geheel niet gezien. De hoofdmacht was waarschijnlijk al in november en december weggetrokken. Zangvogels werden slechts in kleine aantallen gezien, vermoedelijk waren ook deze al eerder vertrokken. Zo werden er slechts 2 Spreeuwen waargenomen, terwijl eind december nog dagelijks slaaptrek van duizenden exemplaren werd gezien.

Gedurende de rest van de eerste vorstperiode bleven er vogels wegtrekken, maar in veel kleinere aantallen. Kok- en Stormmeeuw trokken aanvankelijk in duizenden door, maar zijn niet geteld: ook een trekteller heeft slechts twee ogen en last van koude handen. In de tweede helft van de eerste vorstperiode zagen we veel trekbeweging van Kuifeend, Tafeleend, Nonnetje en Grote Zaagbek, vermoedelijk op zoek naar de laatste nog aanwezige open wateren, want ze vlogen naar alle richtingen. Van een massale wegtrek uit het dichtvriezende IJsselmeergebied werd niets gemerkt, hoewel deze wel moet hebben plaatsgevonden gezien de enorme aantallen van vooral Kuif- en Tafeleend die tot kort voor de vorst op het IJsselmeer verbleven. Vermoedelijk zijn deze soorten 's nachts weggetrokken. Ook van terugtrek na de eerste vorstperiode en wegtrek bij de inval van de tweede merkten we vrijwel niets. Ook nu weer in de laatste helft van de tweede periode veel van-wak-tot-wak vliegers, kortom naar alle richtingen overvliegende vogels.

Opvallend was de ganzentrek. We telden er ruim 9000. In tabel 2 worden de aantallen ganzen per soort en per dag vermeld, opgesplitst in weg- en terugtrekkers (resp. naar zuid-west en noord-oost). Tijdens de eerste vorstperiode trokken er slechts honderden ganzen weg. In de warme tussenperiode (eind januari/begin februari) vond er echter een omvangrijke terugtrek plaats van duizenden ganzen. Helaas kon door slechte waarnemingsomstandigheden het merendeel niet op soort gebracht worden, maar het grootste gedeelte van 'gans spec.'

Tabel 1 Aantal getelde minuten per standaardweek, opgesplitst in dagperioden.

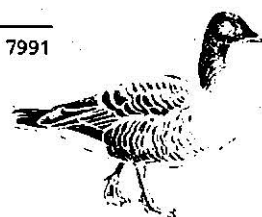
	VOT	LOT	DT	AT	tot.	
Week 1	100		58	584	742	(= 12 uur 22 min.)
Week 2			10	477	487	(= 8 uur 7 min.)
Week 3	110	20		298	428	(= 7 uur 8 min.)
Week 4		20	90	277	387	(= 6 uur 27 min.)
Week 5	225	170	310	217	922	(= 15 uur 22 min.)
Week 6	265	100	8	403	776	(= 12 uur 56 min.)
Week 7		90	45	327	462	(= 7 uur 42 min.)
Week 8	153		75	405	633	(= 10 uur 33 min.)
Totaal	853	400	596	2988	4837	(= 80 uur 37 min.)

VOT= vroege ochtendtelling (half uur vóór tot 2 uur na zonsopkomst)
 LOT= late ochtendtelling (periode van 2½ na de vroege ochtendtelling)
 DT= dagtelling (periode tussen late ochtendtelling en avondtelling)
 AT= avondtelling (2 uur vóór tot een half uur na zonsondergang)

Tabel 2 Ganzentrek over de Vijfhoek in januari en februari 1985, opgesplitst in weg- en terugtrek.

Datum	Rietgans		Kleine Rietgans		Kolgans		Gauwe Gans		Brandgans		Gans spec.		totaal	
	ZW	NO	ZW	NO	ZW	NO	ZW	NO	ZW	NO	ZW	NO	ZW	NO
* 4-1	58						20				130		208	*
* 5-1		26			25		10				7	6	42	32 *
* 7-1	17						2						19	*
* 10-1					31				7				38	*
* 13-1					51		2		35				88	*
* 16-1											42		42	*
* 17-1					130								130	*
23-1	9												9	
25-1	1												1	
27-1	46	89			2						248		46	339
30-1		25			284									309
3-2		652			173				153		5176			6154
4-2	6	332			23	407					19	73	48	812
* 5-2	75	80			29		1				364	94	468	175 *
* 7-2			65		39		21						125	*
* 11-2	2												2	*
* 13-2		23												23 *
* 16-2		20			30									50 *
* 18-2							27				8		27	8 *
* 19-2		28			1	9					16		9	45 *
23-2		33					8				3			44
25-2					2								2	
totaal	214	1308	65	0	330	897	91	9	42	153	562	5624	1304	7991

ZW = wegtrekkend naar richtingen tussen zuid en west
 NO = terugtrekkend naar richtingen tussen noord en oost
 * = vorstdag

Tabel 3 Dagtotalen van op de Vijfhoek doortrekkende watervogels in januari en februari 1985.

Datum	4	5	6	7	8	9	10	13	16	17	19	23	25	27	30	1	3	4	5	7	9	10	11	13	15	16	18	19	23	24	25	totaal
Pruut									2		2	23	13	1														4				45
Aalscholver	225	6		26	2										1	2					81		7								3	353
Blauwe Reiger	1				1	3		4		2								1										4				16
Knobbelzwaan	29	65		73		12					6								3													188
Wilde Zwaan		34		5																												39
Kleine Zwaan				81				3																								84
Cygnus spec.									5									18														23
Rietgans	58	27		17								9	1	135	25		652	338	155				2	23		30		28	33			1533
Kleine Rietgans																				65												65
Kolgans	25						31	51		130					2	264	173	430	29	39						20		1			2	1197
Grauwe Gans	20	10		2				2											1	21							27	9	8			100
Anser spec.	130	23						42					258				1227	92	458								8	16	3			2257
Brandgans						7	35										153															195
Gans spec.		83													35		3949															4067
Bergeend	93	9		5	1													2			3											113
Smient	851	262		62		7						31	44	223		200					4		23						253	64		2024
Krakeend										2																						2
Wilde Eend	139	134		96		12		58	7	14	11	8	2	7					2		14		2			5		8	11			530
Pijlstaart		7																														7
Slobeend	68	2																														70
Anas spec.	5																															5
Tafeleend										4	3	42	115	40				46	7		24			24				6	39	1		351
Kuifeend								141	119	50	603	424	407					54			7		475		198		81	236	87	3		2885
Brilduiker								3		3	3	1									4				1		1	6				22
Nonnetje	34	2					101	25				1	9	1							100						2					275
Midd. Zaagbek														1																		1
Grote Zaagbek	73	6					19	5	6	1	57	50	19					3	4		4		13			7		4	16	2	8	297
Scholekster		2																														2
Kievit																2	246	35												2		285
Kemphaan	1																															1
Watersnip	8																1															11
Houtsnip		1	1	1	3	2																										8
Rosse Grutto	1																															1
Wulp	161	169			2												7	1	2		1								1		3	347

had ongetwijfeld betrekking op Riet- en Kolganzen. Deze soorten waren in het begin van de tweede vorstperiode veruit het talrijkst in Flevoland en Zuidwest Nederland. Op 3 februari - de dag van massale terugtrek - werd op de Vijfhoek van 8.30 uur tot 9.30 uur vrijwel niets gezien. Daarna kwamen er horden ganzen. Als deze uit Zuidwest Nederland afkomstig waren, wat heel waarschijnlijk is omdat dit veruit het beste ganzengebied ten zuiden van onze regio is, dan zijn ze dus pas rond zonsopgang (8.15 uur) en daarna vertrokken.

In de eerste helft van de tweede vorstperiode trokken er weer meer ganzen zuid-/westwaarts, zij het dat de aantallen veel geringer waren dan die ervoor noord-/oostwaarts gezien werden. Toen de temperatuur overdag weer tot boven het vriespunt steeg overheerste de noord-/oostwaartse trek opnieuw.

Voor de getallenfreaks onder ons staat in tabel 3 een overzicht van de dagtotalen van de getelde aantallen watervogels, de belangrijkste doortrekkers. Men ziet dat hemelstaren ook onder minder tropische omstandigheden de moeite en kou waard is (verg. van Duin 1985).

Tenslotte dank aan de tellers die de kou trotseerden en hun waarnemingen hebben opgeschreven. Zonder hen was deze samenvatting niet mogelijk geweest: Guus van Duin, Marga van Meel, Rob Sjouken, Willem van der Waal en Rob van Westrienen.

VERWIJZING

van Duin, G. 1985. Van tellen hoef je niet moe te worden. *De Gierzwaluw* 23: 7-9.

Fred Vogelzang,
Beukenhorst 407,
1112 BM Diemen.

VERSLAG VWG-EXCURSIE VELUWE 15 APRIL 1985

Paul Bouwman

Met de regen die in bakken neerkwam zat het weer gelijk goed mee. Maar de enthousiaste groep VWG-ers die zich bij het Amstelstation had verzameld, liet zich door het 'neerslagtige' weer niet uit het veld slaan. Het eerste doel was het Leuvenumse Bos. Eerst werd een ronde gemaakt door dit bos waar veel Boomklevers, Grote Bonte Spechten, Zwarte en Kuifmezen te zien en te horen waren. Ook werd er een Grote Lijster gehoord. Na een koffiepauze gingen we verder. Nauwelijks waren we weer buiten of het droge weer was weer afgelopen en konden we ons weer in de regenpakken worstelen. Vervolgens liepen we een eind over de heide bij Speuld, waar we Boompieper en Geelgors zagen. Helaas waren er geen Korhoenders, die hier nog moeten zitten, te bespeuren. Wel zagen we wat voor velen de eerste Zwartkop van het jaar was. Hier liet ook een mannetje Zwarte Specht zich van dichtbij bekijken, waarna hij luid krúú-krúú-krúú roepend in een zware golfvlucht wegvloog. Zowaar liet 's middags de zon zich even zien, hetgeen vreugdevol gejuich in de groep opleverde. Helaas was het maar van korte duur en kwam de regen weer in ruime hoeveelheden naar beneden. Toch zagen we nog vier Buizerds rondcirkelen, waaronder een zeer licht exemplaar. Op de terugweg gingen we nog even langs de Knardijk. Hier zagen we nog een Blauwborst en twee Bruine Kiekendieven. Op weg naar huis zagen we een Smelleken over het IJsselmeer vliegen. Enkele tientallen rustende Visdieven op de dijk lieten zich heel dicht benaderen.